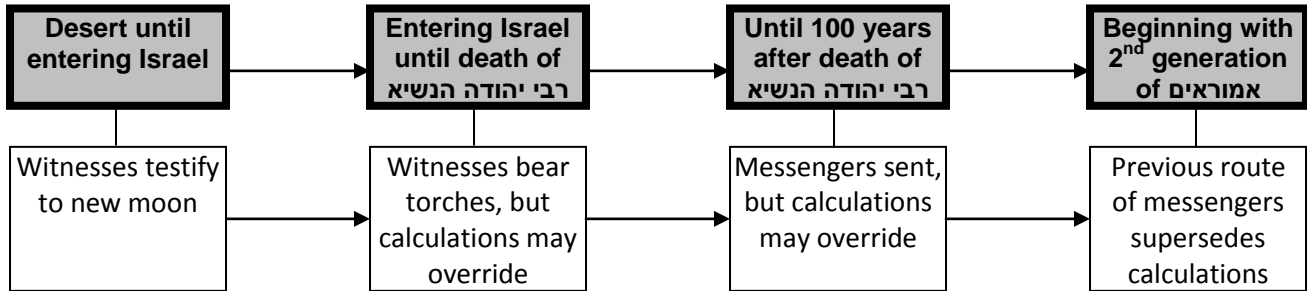

Historical Interloper, or Intelligent Design?

Exploring the Development and Observance of Yom Tov Sheini

1. The Development of Yom Tov Sheini

(1) ספר שמות פרשת בא פרק יב פסוק א

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: (ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה:

(2) רש"י פרשת בא פרק יב

(ב) החדש הזה - הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש.

(3) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז עמוד ב

אמר רבא: אשכחתינא לסבי דפומבדיתא דיתבי וקאמרי: בשבתא, בין בצלותא בין בקידושא - מקדש השבת, ביומא טבא בין בצלותא ובין בקידושא - מקדש ישראל והזמנים. ואמינא להו אנא: אדרבה, דצלותא בין בשבתא בין ביומא טבא - מקדש ישראל, בקידושא דשבתא - מקדש השבת, ביומא טבא - מקדש ישראל והזמנים. ואנא אמינא טעמא דידי וטעמא דיכון, טעמא דיכון: שבת דקביעא וקיימא, בין בצלותא ובין בקידושא - מקדש השבת, יומא טבא, דישראל הוא דקבעי ליה דקמעברי ירחי וקבעי לשני - מקדש ישראל והזמנים ... אמר להו: שבקוהו, הילכתא כסבי דפומבדיתא. ולא הוו משתקו ליה.

(4) תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ד עמוד ב

אתמר, שני ימים טובים של גליות, רב אמר: נולדה בזה מותרת בזה, ורב אסי אמר: נולדה בזה אסורה בזה. לימא קא סבר רב אסי קדושה אחת היא? והא רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה! - רב אסי ספוקי מספקא ליה, ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא. אמר רבי זירא: כותיה דרב אסי מסתברא, דהאידינא ידעינן בקביעא דירחא וקא עבדינן תרי יומי. אמר אביי: כותיה דרב מסתברא. דתנן: בראשונה היו משיאין משואות, משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין. ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא, והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא. - והשתא דידיעין בקביעא דירחא מאי טעמא עבדינן תרי יומי? - משום דשלחו מתם: הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם, זמנין דגזרו שמדא ואתי לאקלקולי.

(5) רש"י מסכת ביצה דף ד עמוד ב

דגזרי המלכות גזרה - שלא יתעסקו בתורה, וישתכח סוד העיבור מכם ותעבדו נמי חד יומא ואתי לקלקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר, ותאכלו חמץ בפסח.

2. Yom Tov Sheini on Specific Days

A) Rosh Hashana

6) רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ה

הלכה ז יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראייה היו רוב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים טובים מספק, **לפי שלא היו יודעין** יום שקבעו בו בית דין את החדש שאין השלוחין יוצאין ביום טוב.

הלכה ח ולא עוד אלא **אפילו בירושלם עצמה** שהוא מקום בית דין פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים טובים, שאם לא באו עדים כל יום שלשים נוהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש, והואיל והיו עושין אותו שני ימים ואפילו בזמן הראייה התקינו שיהו עושין אפילו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים בזמן הזה שקובעין על החשבון, הנה למדת שאפילו יום טוב שני של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים.

7) בית יוסף אורח חיים סימן תרא "ב"

גרסין בפרק קמא דביצה (ה.), אמר רבה, מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך, ביצה מותרת ביום טוב שני של ראש השנה, דתנן (ר"ה ל:), "משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהיו מקבלין עדות החדש כל היום. אמר ליה אביי, והא רב ושמואל, דאמרי תרווייהו, ביצה אסורה! ופריק, לא קשיא – הא לן, והא להו. ואסיקנא (שם:), רבא אמר, אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך, ביצה אסורה; מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש? אלמא, קדושה אחת היא, וביצה אסורה בתרווייהו!

וכתב הרי"ף (ביצה ג.), ושמעין מינה, **דבני ארץ ישראל צריכין למיעבד שני ימים טובים של ראש השנה**. וכתב הרא"ש (ביצה פ"א סי' ד), שרבינו אפרים, תלמידו, נחלק עליו, וכתב, דהני מילי בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה, אבל עכשיו, שאנו סומכים על סוד העיבור, חזר כל ארץ ישראל להיות בית הועד שאין להם ספק בקדושת היום ואין להם לשמור אלא יום אחד: וכתב בעל המאור (שם) כדברי רבינו אפרים. ועוד כתב, שכן נהגו בארץ ישראל כל הדורות שהיו לפנינו – עד עתה, חדשים מקרוב באו לשם, מחכמי פרובינצ"א, והנהיגום לעשות שני ימים טובים בראש השנה, על פי הלכות הרי"ף! והביא ראיה שלא היו עושים מתחלה אלא יום אחד, משאלה ששאל רבינו נסים גאון את רב האי גאון ז"ל.

ונראה לי כדברי הרי"ף. דמדביצה אסורה, גם צריכין לעשות שני ימים דראש השנה, דחד טעמא לתרווייהו, דכלום אסר רבא ביצה אלא משום דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה סמוך לחשכה, שלא היה שהות ביום לקבל עדותן, **משלימין אותו היום קודש ולמחר מקבלין עדותן, ועושין אותו היום קודש, והוי קדושה אריכתא**, ומטעם זה אנו צריכין לעשות שני ימים.

ואם תאמר, כיון דבקיאיין בסוד העיבור, לעולם לא יארע לנו דבר זה, שנצטרך לעשות שני ימים טובים ראש השנה, כי אנו בקיאיין בסוד העיבור, וקובעים ראש השנה על פי החשבון, ביום שהעדים ראויים לבוא – אם כן, מהאי טעמא, תהא ביצה מותרת! אלא, ודאי, מדאסר רבא ביצה לבני דורו, שהיו בקיאיין בסוד העיבור, אלמא, טעמא דידיה, מדביצה אסורה בזמן שמקדשין על פי הראייה, מטעמא דקאמר, גם בזמן שאין מקדשין נמי אסורה, כדאמרינן (ביצה ד:), בשני ימים טובים של גליות, הזהרו במנהג אבותיכם, דילמא גזרי שמדא ואתי לקלקולי. וזה הטעם עצמו שייך למימר בשני ימים טובים של ראש השנה בארץ ישראל, עכ"ל:

והרמב"ם בפרק ה' מהלכות קידוש החדש (ה"ח), ובפרק א' מהלכות יום טוב (הלכה כ"א), כתב כדברי הרי"ף. וכתב הרב המגיד (שם), יש חולקין, ודברי ההלכות, ורבינו, עיקר; וכן נוהגין היום, אף בארץ ישראל, לעשות שני ימים ראש השנה, עד כאן לשונו:

8) שולחן ערוך אורח חיים סימן תרא

סעיף ב | אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים.

9) משנה ברורה סימן תרא ס"ק ג

ג) אף בארץ ישראל עושין וכו' - לפי שאפילו בזמן המקדש אירע כמה פעמים שהיו צריכין לעשות שני ימים וכמו שמבואר בב"י. ולכן גם היום החיוב בארץ ישראל לעשות שני ימים ונחשבין כיומא אריכתא:

B) Yom Kippur

10) תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כא עמוד א

לוי אקלע לבבל בחדסר בתשרי. אמר: **בסיים תבשילא דבבלאי ביומא רבה דמערבא**. אמרי ליה: אסהיד? - אמר להו: לא שמעתי מפי בית דין מקודש ... רבא הוה רגיל דהוה יתיב בתעניתא תרי יומי, זימנא חדא אשתכח כוותיה. רב נחמן יתיב בתעניתא כוליה יומי דכיפורי. לאורתא אתא ההוא גברא, אמר ליה: למחר יומא רבה במערבא. אמר ליה: מהיכא את? - אמר ליה: מדמהריא. אמר ליה: **דס תהא אחריתו**, קרי עליה (איכה ד) קלים היו רדפיו.

11) שולחן ערוך אורח חיים סימן תרכד סעיף ה – הגהות הרמ"א

ואוכלים ושמחים במוצאי יום הכיפורים, דהוי קצת יום טוב (טור מהרי"ו וא"ז). **ויש מחמירים לעשות שני ימים יום כפורים, ויש לזה התרה; ואין לנהוג בחומר זה, משום דיש לחוש שיבא לידי סכנה (אור זרוע)**. מי שמתענה תענית חלום למחרת י"כ, אין צריך להתענות כל ימיו (מנהגים). אין אומרים תחנות ולא צו"ץ מיום כפור עד סוכות, והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי י"כ בעשיית הסוכה, כדי לצאת ממצוה אל מצוה (מהרי"ל ומנהגים והג"מ פ"ב דברכות מהרי"ו).

12) משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרכד סעיף ה

טז) **לעשות שני ימים יו"כ - משום ספיקא דיומא**, ומכל מקום, לא יתפללו רק תפלה של חול ויניחו תפילין אך פיוטים וסליחות יוכלו לומר כרצונם וגם זה לא יאמרו בתוך התפלה רק אחר י"ח. גם לא יקראו בתורה אפילו ויחל. כשחל יוה"כ יום ה' אסורים אחרים להכין להם צרכי שבת בשבילן בע"ש שהוא יו"כ שלהן אך יאכלו עם אחרים שלא הרבו בשבילן י"א דמי שעשה כן פ"א שני ימים אינו יכול לחזור וצריך לעשות כן כל ימיו דהוי כמו קיבל על עצמו בנדר

C) Shemini Atzeret

13) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מז עמוד א

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: שמיני ספק שביעי – שביעי לסוכה ושמיני לברכה, ורבי יוחנן אמר: שמיני לזה ולזה.
מיתב – כולי עלמא לא פליגי דיתבינן, כי פליגי – לברוכי, למאן דאמר שביעי לסוכה – ברוכי נמי מברכינן, למאן דאמר שמיני לזה ולזה - ברוכי לא מברכינן. אמר רב יוסף: נקוט דרבי יוחנן בידך, דרב הונא בר ביזנא, וכל גדולי הדור, איקלעו בסוכה בשמיני ספק שביעי; מיתב הוו יתבי, ברוכי לא בריכי. – ודלמא, סבירא להו כמאן דאמר כיון שבירך יום טוב ראשון שוב אינו מברך? – גמירי דמאפר אתו.
איכא דאמרי: ברוכי – כולי עלמא לא פליגי דלא מברכינן, כי פליגי – למיתב. למאן דאמר שבעה לסוכה – מיתב יתבינן, ולמאן דאמר שמיני לזה ולזה – מיתב נמי לא יתבינן. אמר רב יוסף: נקוט דרבי יוחנן בידך, דמר דשמעתא מני - רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת, ובשמיני ספק שביעי לבר מסוכה יתיב. **והלכתא: מיתב יתבינן, ברוכי לא מברכינן**.

דיעה	הסכמה	מחלוקת	רב יהודה	רבי יוחנן	רב יוסף
			"שביעי לסוכה, שמיני לברכה"	"שמיני לזה ולזה"	
רישא	יושבים	ברכה	מברכינן	לא מברכינן	כרבי יוחנן
איכא דאמרי	לא מברכים	ישיבה	יתבינן	לא יתבינן	כרבי יוחנן
הלכתא			מיתב יתבינן, ברוכי לא מברכינן		

D) Pesach

14) תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כא עמוד א

מכריז רבי יוחנן: כל היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי - ליעבדו תרי יומי, גזירה ניסן אטו תשרי. רבי אייבו בר נגרי ורבי חייא בר אבא איקלעו לההוא אתרא דהוה מטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי, ועבדי חד יומא, ולא אמרו להו ולא מידי. שמע רבי יוחנן ואיקפד. אמר להו: לאו אמרי לכו: היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי – ליעבדו תרי יומי, גזירה ניסן אטו תשרי?!

15) רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ג הלכה יב

יש מקומות שהיו מגיעין אליהן שלוחי ניסן ולא היו מגיעין אליהן שלוחי תשרי, ומן הדין היה שיעשו פסח יום טוב אחד שהרי הגיעו אליהן שלוחין וידעו באיזה יום נקבע ראש חדש, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים שהרי לא הגיעו אליהן השלוחין. וכדי שלא לחלוק במועדות, התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם, עושין שני ימים; אפילו יום טוב של עצרת.

E) Sefirat HaOmer

16) שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף א

בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר ...

17) משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף א

(ב) אחר תפלת ערבית - וקודם "עלינו", דכל מה דאפשר לאקדומי, מקדמין, כדי שיתקיים יותר מה שכתוב, "תמימות תהיינה:"

18) בעל המאור פסחים דף כח עמוד א (בדפי הרי"ף)

ובספירת העומר יש ששואלין ... מה טעם אין אנו סופרים בלא ברכה ביום טוב שני של פסח, כדאמרין לענין סוכה, בשמיני ספק שביעי, "מיתב יתבינן, ברוכי לא מברכינן?" מפני שברכת הסוכה עומדת כנגד קדוש היום?! הכי נמי, ברכת העומר עומדת כנגד קידוש היום; ונימני נמנאי, ולא ליבריך ברוכי! ועוד, מה טעם אין אנו סופרין שתי ספירות מספק, כמו שאנו עושין שני ימים טובים מספק? ... ואם אמר בשמיני ספק ז' של סוכה "מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן" שלא תבא ברכה שהיא באה מכח יום טוב שני של סוכה שהוא דרבנן, ותעקור יום טוב ראשון של שמיני, חג דאורייתא, שהוא עומד כנגדה. ומשום הכי, יתבינן ולא מברכינן. אבל אנו, היאך נעקור ברכת ספירת העומר ביום טוב שני, שהיא באה מכח יום טוב ראשון, שהוא מן התורה, ונדחה אותה מפני יום טוב שני דרבנן, שהוא עומד כנגדה, ודרבנן לא אתי ודחי דאורייתא, הילכך מנינן ומברכינן. ואם באנו לספור ב' ספירות מספק, נמצאת, ספירה שניה מושכת עד יום טוב ראשון של עצרת, ואתי לזלזולי ביום טוב דאורייתא! הילכך, אין לנו אלא מה שנהגו. – והמקומות שנהגו שלא למנות שבועות בכל יום ויום עד מלאת השבוע, בכל שבוע ושבוע, הוא המנהג היפה.

יום	ברכה	
דאורייתא (שמיני עצרת)	דברנן (הושענה רבה)	שמיני עצרת
דרבנן (ט"ו ניסן)	דאורייתא (ט"ז ניסן)	ספירת העומר

19) השגות הראב"ד לבעל המאור פסחים דף כח עמוד א (בדפי הרי"ף)

וספירת העומר יש ששואלין – א"א: שאלות הלידים המה. ותשובת השאלה הזאת – שאין כאן חשש עמידת הברכה כנגד קדושת היום, לפי שיש לפנינו כמה ימים, ואין היכר לקבעו בששה עשר בברכת ספירתו – שאם כן, אף ספירתו בלא ברכה פוגמתו, שהרי אנו אומרין "היום יום אחד לעומר, והיא עדות לששה עשר, ואנו נוהגין בו קדושת ט"ו! ועוד, ש"אחר שעשיתו קדש, לא תעשנו חול" – אמרינן, אבל, "אחר שעשיתו חול, לא תעשנו קדש" – לא אמרינן! – שהרי, הקודש לעולם בא אחר החול.

F) Shavuot

20) רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ג הלכה יב

... וכדי שלא לחלוק במועדות התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם עושין שני ימים אפילו יום טוב של עצרת.

21) שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קמה

וממילא תבנא לדינא דיפה הורה פר"מ הגנ"י שלא לכתוב גט ביום טוב ב' דשבועות, וחלילה לזלזל ביום טוב ב'! הן אמת כתבתי במקום אחר **דיום טוב ב' דשבועות הוא תמוה, דמעולם לא עשאוהו מספק**, כמו שכתב רמב"ם פרק ג מקידוש החודש הלכה י"ב עיין שם, ובשלמא היכי דמגיעים שלוחי ניסן עושין ב' ימים, גזירה משום שלוחי תשרי; אבל בשבועות, שהוא לעולם נ' יום מיום טוב ב' של פסח, ועד אז כבר נתפרסם בכל העולם קביעות ניסן, ואם כן גם אבותינו לא עשו מספק! וצריך לומר משום גזירה אטו פסח וסכות. **ואם כן, ממילא, חמור טפי, כיון דלא מחמת ספק נתקבל, כמו ביום טוב של ראש השנה, שאם באו עדים מחצות ואילך לא נתקבלו, ומכל מקום גמרו היום בקדושה; ולא מחמת ספק, ומשום הכי, חמיר טפי; והכי נמי, דכוותיה.** ואפשר משום דבעי חיזוק טפי, רמז לנו משה רבינו עליו השלום בשבועות דוקא, כמו שכתב מגן אברהם ריש סימן תצ"ד בשם רמ"ע מפאנו, ועיין שם בפנים. ובחידושי אגדה כתבתי, שלא יום טוב ב' של גליות רמז בשעת חדות מתן תורה וחירות מאו"ה, אלא יום טוב ב' של גאולה בב"א, דלש"ס פרק קמא דגטין [ח' ע"א] דכל הנסין שבים הגדול עד אוקיינוס שייכים לארץ ישראל, והוא עד מצר רמון ספרד, ואם ידורו שם על האיים האלו ישראלים, שם לא אפשר להודיע לא על ידי משאות, ולא על ידי שלוחים, כי רחוקים זה מזה, ועל כן צריכים לעשות ב' ימים טובים של גאולה. ופה תהא שביתת קולמוסי, לעת עתה נכתב בלא אומן ובלא כלי, ואחתום בברכה ולא יאונה אליו רעה ונגע לא יקרב באהלו, יראה בנים ובני בנים שלום על ישראל ועל רבנן כנפשו הטהורה ונפש א"נ.

22) מגן אברהם סימן תצד

ומה שקשה עוד דהתורה ניתנה ביום נ"א לספיר' דהא יצאו ממצרים ביום ה' והתורה ניתנה בשבת כבר תי' הי"מ דבא לרמוז לנו י"ט שני של גליות ...

3. The Observance of Yom Tov Sheini Today

A) Melacha

23) שולחן ערוך אורח חיים סימן תצו

סעיף ב אין חילוק בין ראשון לשני **אלא לענין מת, וכן לכחול את העין; הגה:** או שאר חולי שאין בו סכנה (ר"ן פרק אין צדין), ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי אינו יהודי אם אין בו סכנה, **בשני מותר אפילו על ידי ישראל, חוץ מיום טוב שני של ראש השנה, דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן.** הגה: ודוקא שבות דרבנן, דומיא דמכחל עינא, אבל אב מלאכה אסור לישראל לעשותו אפילו ביום טוב שני (ר"ן פרק אין צדין והמגיד פ' ראשון).

24) משנה ברורה סימן תצו ס"ק ד

(ד) **אלא לענין מת – משום כבודו,** ויתבאר לקמן בסימן תקכ"ו. ולענין כיבוי דליקה, עיין פרי חדש, ויתבאר לקמן בסימן תקי"ד סעיף א:

B) Tefillin

25) שולחן ערוך אורח חיים סימן לא סעיף א

בשבת ויום טוב אסור להניח תפילין, מפני שהם עצמם אות ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם.

26) משנה ברורה סימן לא ס"ק א

(א) ויום טוב - ויום טוב שני נמי בכלל לדידן בני חו"ל:

27) שו"ת הרשב"א חלק א סימן סא

ולענין יום טוב שני של גליות, או אפילו של ראש השנה, ששאלת, כיון שעשו אותו כחול לגבי מת, מהו **בהנחת תפילין** – מי אמרינן אתי דאורייתא ומבטל דרבנן או לא?
תשובה: אסור בתפילין דקיימא לן כמאן דאמר דתפילין מצות עשה שהזמן גרמא היא. ואם נתכון בהנחתם לשם מצוה בשבתות או בימים טובים עובר משום **בל תוסיף**. וכיון דבימים טובים דאורייתא איכא משום בל תוסיף, בימים טובים דרבנן אסור. **דכל מאי דתקון כעין דאורייתא תקון**, דאי לא, אתי לזלזולי בהו. **ושב ואל תעשה הוא**. ופוק חזי מה עמא דבר. ומת שאני דמשום כבודו הקלו. וכן נמי לענין מנין שבעת ימי אבלות דרבנן הקלו.

C) Delayed Brit on Yom Tov Sheini

28) משנה מסכת שבת פרק יט משנה ה

קטן נמול לשמונה, לתשעה, ולעשרה, ולאחד עשר, ולשנים עשר, לא פחות ולא יותר. הא כיצד? כדרכו, לשמונה. **נולד לבין השמשות, נמול לתשעה**. בין השמשות של ערב שבת, נמול לעשרה. יום טוב לאחר השבת, נמול לאחד עשר. **שני ימים טובים של ראש השנה, נמול לשנים עשר** ...

Born	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
שבת	Birth	Sun.						שבת Brit				
Regular בין השמשות	Birth	Wed.							Brit			
בין השמשות ערב שבת	Birth	שבת							שבת	Brit		
	Birth	שבת							שבת	יום טוב	Brit	
	Birth	שבת							שבת	ראש השנה	ראש השנה	Brit

29) פירוש ר' עובדיה מברטנורא מסכת שבת פרק יט משנה ה

שני ימים טובים של ראש השנה – דקדושה אחת הן, ואין מילה שלא בזמנה דוחה את יום טוב השני של ראש השנה; נימול ל"ב:

30) טור יורה דעה סימן רסו

כל מילה שאינו דוחה שבת, גם יום טוב אינה דוחה. וכתב הרמב"ם, דוקא יום טוב ראשון של גליות, אבל יום טוב שני דוחה. ובראש השנה, גם יום טוב שני אינו דוחה. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב בתשובה דמילה שלא בזמנה אינו דוחה אפילו יום טוב שני של גליות:

31) בית יוסף יורה דעה סימן רסו

ומ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות מילה (הט"ו) שדוחה יום טוב שני של גליות טעמו מדלא אשכח תנא נימול ל"ב אלא דוקא בשני ימים טובים של ראש השנה. אבל הרא"ש כתב בתשובה כלל כ"ו (סי' ה) **דדוקא גבי מת** התירו לדחות יום טוב שני והתירו אפילו ביום טוב שני של ראש השנה (ביצה ו). אבל במילה **שכבר עבר זמנה** לא התירו לדחות יום טוב שני בשבילה. וממתניתין, דלא אשכח נימול לשנים עשר אלא בשני ימים טובים של ראש השנה, אין ראייה, דמתניתין נשנית בארץ ישראל:

32) שולחן ערוך יורה דעה סימן רסו סעיף ח

מי שנולד בין השמשות, שהוא ספק יום ספק לילה, **מונין מן הלילה** ונימול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב שבת בין השמשות, אינו דוחה את השבת, שאין דוחין את השבת מספק. **וכן אינו דוחה**

יום טוב מספק, ואפילו יום טוב שני של גליות (טור ר"ס זה בשם תשובת רא"ש והיא בכלל כ"ו). ואפילו לא הוציא אלא ראשו בין השמשות, אע"פ שיצא כולו בשבת, אינו נימול בשבת.

33) ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה סימן רסו סעיף ח

ואפילו יום טוב שני של גליות – ולפי עניינת דעתי, עיקר כהרמב"ם, דדוחה יום טוב שני של גליות, דכן הוא גם כן דעת הסמ"ג עשין כ"ח ד' קט"ו, והכל בו סימן ע"ג, וכן נראה דעת הברטנורה, שפירש "שני ימים טובים של ראש השנה, דקדושה אחת הן", וכתב רמב"ם וסייעתו שם, דהוא הדין כל שאר הדברים שאינם דוחין שבת דוחין את יום טוב שני דגליות:

Born	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
בין השמשות ערב שבת - רב, רמב"ם, ש"ך, סמ"ג	Birth	שבת							שבת	יום טוב	יום טוב	
בין השמשות ערב שבת - רא"ש, ב"י	Birth	שבת							שבת	יום טוב	יום טוב	Brit

4. Is the Whole Land of Israel Exempt from the Second Day?

34) רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ה הלכה יב

מקום שבינו ובין ירושלים עשרה ימים או פחות מעשרה – והוא סוריא או חוצה לארץ ואין להם מנהג – או שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום ששכנו בו ישראל עתה, **עושין שני ימים כמנהג רוב העולם**, וכל יום טוב שני מדברי סופרים, ואפילו יום טוב שני של ראש השנה, שהכל עושין אותו בזמן הזה.

35) חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף יח עמוד א

ויש עוד שאילה גדולה, שהרי לכל מקום שהיו יכולין להגיע, שלוחין יוצאין, ואפילו לחוץ לארץ, כדכתיבנא לעיל, **ולמצרים היו יכולין להגיע בעשרה ימים דרך אשקלון**, כמו שכתב הרמב"ם (עיין פרק ה מהלכות קידוש החודש הלכה י). ובודאי, **לא היו מגיעין לכל ארץ ישראל**, שהרי היא ארבע מאות פרסה על ארבע פרסה (עיין מגילה ג), ואפילו היתה ירושלים באמצע ממש, היו לה מאתיים פרסה לכל רוח, שהוא מהלך עשרים יום לאדם בינוני, שהוא עשרה פרסאות! (פסחים צ"ג:). ולכל היותר, הוא ט"ו יום, כמו שאמרו במסכת תעניות (י) – "ט"ו יום אחר החג, כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת!" וכיון דכן, **היו מקומות בארץ ישראל [שצריכין] לעשות המועדות ב' ימים כמו בחוץ לארץ, ואם כן, אמאי נהוג כולי עלמא למיעבד בארץ ישראל כל המועדות יום אחד, לבד מראש השנה, ובני חוץ לארץ עושין אותן כולם שני ימים?!**

והתשובה ... עכשיו, בזמן הזה, אנו יודעין בקביעא דירחא, שהרי עמד הלל הזקן, הנשיא אחרון שהיה בישראל ... ועיבר כל השנים על פי חשבון, וקידש כל החדשים וכל המועדות, כי מפני הדחק רשאי לקבעם קודם זמנם, כדאיתא בסנהדרין ... וכשתקנו לנו שנזהר במנהג אבותינו ואבותינו היו להם מנהגות משונים שהרי מקומות מקומות יש, ויש שעושין שני ימים ויש שעושין יום אחד, **ויש לנו לילך אחר הרוב, ובחוץ לארץ רובא [היו עושים ב'] הימים לעולם שלא היו מגיעין שם שלוחים ולפיכך אנו עושין כאן שני ימים, אבל ברוב ארץ ישראל היו עושין יום אחד ועושין היום גם כן יום אחד חוץ מראש השנה שהיו עושין שני ימים לעולם כמו שכתבנו ...**

5. Traveling and Residence

36) שולחן ערוך אורח חיים סימן תצו סעיף ג

בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, **אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני ביישוב**, אפילו דעתו לחזור; וכל זמן שלא הגיע ליישוב, אפילו אין דעתו לחזור, מותר, לפי שעדיין לא הוקבע להיות כמותן. אבל אם הגיעו ליישוב, ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין ביישוב. וכל חוץ לתחום, אין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם.

37) שו"ת אבקת רוכל סימן כו

שאלה: היוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ, ודעתו לחזור, אם מתפלל כבני ארץ ישראל. וטעם למה העולים לרגל מתפללים בפרהסיא כבני חוצה לארץ, ואין מוחין.

תשובה: דבר פשוט הוא, **דכל שדעתו לחזור, נוהג כמקום שיצא משם, אפילו להקל, ובלבד שלא יעשה בפני בני מקום שהלך לשם**, וכמו שהוא מבואר ברא"ש פרק מקום שנהגו, ובפרק קמא דחולין. וכתב הר"ן בפרק "מקום שנהגו", גבי רבה בר בר חנא, ... ופשיטא דנוהג כמקום שיצא משם, כיון שדעתו לחזור, וזה דבר פשוט, לא ניתן ליכתב, לעוצם פשיטותו ...

... ולא עוד, אלא, שמתקבצים מנין מבני חוץ לארץ העולים לרגל, ומתפללים תפילה, וקורין בתורה, ומפטירין בבניא, בברכות תחלה וסוף, כמו שעושים ביום טוב שני בחוץ לארץ, ודבר זה נעשה מימי קדם בפני גדולי עולם, **ולא פקפק אדם בדבר זה מעולם!** וזו היא שקשה בענין "היאך מתפללים תפלת יום טוב בפרהסיא בארץ ישראל." והיכי לא חיישינן להאי דתנן "ואל ישנה אדם מפני המחלוקת," והיה מספיק להם שיתפללו תפילת חוץ לארץ בצינעא, ועל כרחינו לומר דסבירא להו לגדולי עולם, דעך כרכך לא תני "אל ישנה אדם מפני המחלוקת" **אלא במלאכה** ודכוותא, דאפשר למיפק מינה חורבה. אבל בתפילה, אף אם יתפלל כמנהג מקום שיצא משם, לא נפיק מינה חורבה, וליכא למיחש בה למידי! ומעתה, נפשט השאלה מקל וחומר: דהשתא, אפילו במקום דמלאכה ודכוותא אסירי בפרהסיא, תפילה שרייא בפרהסיא, כל שכן למתפלל בצינעא, דלית דין וולית דין להוציא מלהתפלל כמנהג בני מקומן! והחכם המתיר בצינעא, ואוסר להתפלל בצינעא כבני מקומן, לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש. וזה דבר פשוט ויותר לרואי השמש. נאם הצעיר יוסף קארו.

38) שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן יט

ז. בן חוץ לארץ שיש לו דירה קבועה בארץ ישראל וקבע להיות תמיד בכל שלשת הרגלים בדירתו בארץ ישראל – אם חייב ביום טוב שני.

נראה לעניות דעתי, דיש לדון במי שיש לו דירה קבועה בארץ ישראל, וקבעו עצמם להיות תמיד בדירתם שבארץ ישראל יחד עם אשתו ובני ביתו בכל שלשת הרגלים. דאף שרוב השנה הם בחוץ לארץ, דמכל מקום, לענין יום טוב שני, כיון שההבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ שייך רק בג' רגלים, **נראה לעניות דעתי דאין עליהם שם של "בני חוץ לארץ" ביחס ליום טוב שני**, ואף שהם תלויים תמיד בדעת אחרים, ויש שלא יהיה להם מקום באירון וכדומה, ויצטרכו בעך כרכך להשאר בחוץ לארץ, ואז ודאי יהיו חייבים ביום טוב שני, כיון שעיקר דירתם שם, והרי הם ממש כשאר בני חוץ לארץ – אבל מכל מקום, בהיותם בארץ ישראל, **חושבני דכיון שכך דרכם תמיד, הריהם כבני ארץ ישראל לענין זה**. ועדיף טפי ממי שיש לו דירה בארץ ישראל, ודירה בחוץ לארץ, ודר עם אשתו בקביעות חצי שנה בארץ ישראל וחצי שנה בחוץ לארץ, שהביא כבוד תורתו מהמהריט"צ דאין לך אלא מקומו ושעתו, ובהיותם בארץ ישראל שפיר נוהגים כבני ארץ ישראל, כי בזה הרי הביא כבוד תורתו מהגר"ז מינצברג זצ"ל דפחות מששה חדשים אינה קרויה דירה. ברם, נראה, דהתם, יש לחוש ולגזור על רגלים שבארץ ישראל אטו רגלים שבחוץ לארץ, **כיון שיש רגלים הם בחוץ לארץ**, מה שאין כן בנידון דידן, אף על גב שרוב הזמן הם בחוץ לארץ, ודינם ממש כבני חוץ לארץ, וגם בארץ ישראל הם צריכים לנהוג בכל החומרות של בני עירם שבחוץ לארץ, אבל מכל מקום לענין יום טוב שני, **דתלוי רק ברגלים**, וכיון שבכל הרגלים הרי הם בקביעות בארץ ישראל, מנין לנו לומר שגם בכגון דא אמרינן להו הזהרו במנהג אבותיכם, כיון דחשיבי לענין רגלים כבני ארץ ישראל! **ויש לראותם כאילו גם אבותיהם מעולם לא נהגו ביום טוב שני**, הן אמנם ידעתי דיכולים גם לומר דכיון שגזרו אקרקהפתא דגברי של בני חוץ לארץ, לכן אף גם הם בכלל זה, ובפרט שהם גם תלויים תמיד בדעת

אחרים לנסוע לארץ ישראל, מכל מקום, **בצירוף עם שיטת החכם צבי** אשר דבריו הם דברי סברא, ורבנן קשישאי התחשבו בו, נראה דגם בכהאי גוונא הרי הם פטורין מיום טוב שני, ולכן, אף אם רוצים להחמיר לא לעשות מלאכה, מכל מקום, בקידוש ותפלה – וכל שכן לענין תפלין – יש להם להתנהג כבני ארץ ישראל. כן נראה לעניות דעתי.

39) שו"ת חכם צבי סימן קסז

שאלת בני חוץ לארץ העולים לארץ ישראל דרך ארעי, האיך יתנהג בשלש רגלים, אם כבני ארץ ישראל, או כבני חוץ לארץ:

תשובה: נראה לעניות דעתי **דצריכים הם להתנהג בעיני המועדים כאחד מבני ארץ ישראל התושבים**, ואין זה בכלל "חומרי מקום שיצא משם." לא מבעיא בתפלות וברכות וקריאת ספר תורה, שאינן חומרות בעצם, שהרי אם בא להחמיר לברך ולהתפלל תפלת המועדים בזמן שאינו מועד, עבירה היא בידו – **אלא אפילו במלאכה מותרים הם!** שאילו היו כל אנשי המקום שיצאו משם כאן בקביעותא, פשיטא שאסורים היו לעשות יותר מיום אחד, משום בל תוסיף, שהרי, הישן בשמיני בסוכה לוקה, וכן בפסח ושבעות – העושה יום אחד מועד יותר מהמצוה, עובר על בל תוסיף! **ולא אמרו "נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם" אלא בחומרא שרשאי בני המקום שיצא זה משם לנהוג חומרתם במקום הנוהגין קולא – אף אם יקבעו דירתם במקום הלז – אבל, בדבר שאילו באו בני מקום החומרא, למקום הקולא, וקבעו דירתם בו, היו אסורין לנהוג חומרתם בזה, לא אמרו!**

ואף דשלחי מתם "הזהרו במנהג אבותיכם, דילמא גזרו שמדא ואתי לאקלקולי," **הך קלקלה גופה לא שייכא אלא כשהם במקומם בחוץ לארץ – אבל בהיותם בארץ ישראל, לא שייכא!** וכיון שבארץ ישראל איסור הוא להוסיף יום אחד על המצוה, ואין ביד אנשי ארץ ישראל להוסיף יום אחד יותר מהכתוב בתורה ולהחמיר, אף הבאים מחוץ לארץ אסורים הם לנהוג שני יום טוב של גליות כל זמן שהם בארץ ישראל, אפילו דרך ארעי, **כיון שהמקום גורם**, ואין זה בכלל "חומרי מקום שיצא משם." והנכון לעניות דעתי כתבתי.